

*Skolan i Svenskestland
- sånglivets samlingspunkt*

Sången satte kanske mer än någon annan andlig livsyttring sin prägelse på det kulturella livet i Estlands svenskbygder. Sedan slutet av adertonhundralet ha en rad körer varit verksamma på de olika svenskorterna. Under de sista åren före krigsutbrottet hade det musikaliska framförandet hunnit bli av synnerligen god halt. Ofärdsåren i början av fyrtioalet bröto dock den gedigna sångtradition, som hade hunnit skapas. — Skolorna utgjorde samlingspunkten för sångarna, liksom de i övrigt framträdde som den andliga odlingens centrum. — Bilden visar Hullos folkskola på Ormsö.

K U S T B O N

Organ för Estlandssvenskarna i Sverige.
Utgiven av Svenska Odlingens Vänner bland
estlandssvenskar i Sverige.

Ansvarig utgivare: *Manfred Nyman*.

Redaktör: *Edvin Lagman*.

Red.sekr.: *Olle Lindström*.

Red. och Exp.: Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm,
tel. 11 35 00.

Kustbons postgiro: 19 72 07.

Utkommer 1949 med sex nummer.

Prenumerationspris 1949 3:— kr.

Annonspris: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,

1/8 35:—

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 5 kr.

Dödsannonser 15 kr.

Härnösand 1949. Härnösands Boktryckeri Aktiebolag

Innehåll

Sången i Svensk-estland av Viktor Aman	sid. 3
Högtidstal vid S. O. V:s 40-årsjubileum av Sigurd Curman	” 4
S. O. V:s årsberättelse	” 7
Musiklivet i Svenskfinland av E. Ekroth	” 9
Brev från tropiska vatten av E. Schmidt	” 11
Korsord	” 12
S. O. V:s inbjudan till samkväm	” 13
Familjenytt och annonser	” 14

Tollare-dagen

Söndagen den 28 augusti höll S. O. V. årsmöte på godtemplargården Tollare. Mötet öppnades och leddes av föreningens ordförande kantorn Anton Vesterberg, och förhandlingarna varade till klockan elva. Ordföranden samt medlemmar intill årsmötet 1949 omvaldes. Årsmötet beslöt bl. a. att kalla följande personer till föreningens hedersledamöter:

Fru *Lydia Pöhl*, maka till Hans Pöhl, initiativtagaren till och eldsjälens i den nationella rörelsen. Fru Pöhl hör till föreningens första medlemmar.

Folkskollärare *Joel Nyman*, en av föreningens stiftare. Tappert och energiskt har han deltagit i föreningslivet, och mer än andra har han kämpat med penna.

Hemmasägare *Johan Hörnström*, en av föreningens stiftare och dess stadigaste stöttepelare på Ormsö. Vid flerfaldiga tillfällen har han fått hälsa höga gäster från Sverige välkomna till Ormsö.

Herr *Adam Heldring*, en av föreningens äldsta medlemmar. Redan som ung flyttade han till Reval och deltog där livligt i S. O. V:s arbete. I flera år skötte han så gott som ensam distributionen av Kustbon.

Fru *Emilie Ingman*, maka till direktör Oscar Ingman, vilken hörde till föreningens förgrundspersoner. Direktör Ingman var S. O. V:s ordförande vid tiden för förra världskriget och kal-

lades senare till föreningens hedersledamot. Makarna Ingman understödde ofta föreningsarbetet ekonomiskt.

Efter årsmötet serverades lunch.

Det strålande högsommarvädret bidrog givetvis till att ett så stort antal estlandssvenskar — c:a 700 — samlats till hembygdsdagen, som följde på årsmötet. Festligheten inleddes med psalmen ”Nu tackar Gud allt folk”, varefter S. O. V:s ordförande hälsade gästerna välkomna och särskilt då S. O. V:s förste hedersledamot i Sverige, f. d. riksantikvarien Sigurd Curman och dennes fru. Därefter gav han några glimtar ur S. O. V:s historia och överlämnade sedan ordet till dagens festtalare riksantikvarie Curman.

Denne gav en om djup inlevelse vittnande skildring av estlandssvenskarnas ställning sedan urminnes tider och talade om det nationella uppvaknandet samt S. O. V:s tillkomst och kamp för andlig och materiell odlings främjande bland svenskarna i Estland. Härvid hyllade han de kämpar, som av våldet ryckts bort till öden vi ej känna.

Enligt talarens förslag sändes telegram till dem av S. O. V:s stiftare som nu befinner sig här i Sverige.

Programmet fortsatte sedan med prolog av Alexander Samberg, solosång av Olaf von Zur-Mühlen, bygdemål av Alfred Heldring och bröllopslåtar från Rågö, utförda på dragspel av Robert Enggrön.

”Du gamla, du fria” sjöngs som avslutning.

Programmet var dock icke huvudsaken vid denna samvaro. Man kom för att råkås. Ända från Eskilstuna med omgivningarna kommo S. O. V.-medlemmar i abonnerade bussar. Tollaredagen har mer och mer trängt in i estlandssvenskarnas medvetande. Detta visar, att man fortfarande har behov av att träffa varandra och att samvaron också ger utbyte.

Meddelande

Sedan det numera bestämts, att kommittén för estlandssvenskarna skall upphöra med sin verksamhet med utgången av innevarande år, vill kommittén uppmana alla som ännu icke sökt svenskt medborgarskap och som ha möjlighet att förvärva dylikt, att snarast och före den 1 december till kommittén anmäla denna sin avsikt, då vederbörande icke kunna påräkna att erhålla någon hjälp med ansökningshandlingarnas upprättande och ingivande efter ovan nämnda tidpunkt. I samband härmed vill dock kommittén meddela, att de personer, som hittills varit förhindrade att söka svenskt medborgarskap på den grund att de häfta i skuld till statsverket på ett eller annat sätt, icke heller i fortsättningen, sedan kommittén upphört enligt ovan, komma att ha bättre möjligheter, då förefintligheten av denna skuld är känd för vederbörande myndighet.

Sten Olsson, sekr.

SÅNGEN I SVENSKESTLAND

av folkskolläraren VIKTOR AMAN

Thorén med sin kör besökte Ormsö.

"Man satte ut bänkar, och så sa Thorén: — Basarna kommer dit. — Vi tittade storögt vad man skulle placera där, vad "basar" var för något. Så kom dit bara vanliga karlar och ingenting särskilt. Och de sjöng så vackert, och ledarn såg bara i en bok, och vi sköt fram en av de våra, som ansågs vara kraftigast för att se, vad det var i boken. Inte var det ord, inte." — Det var noter.

Ungefär så berättade en ormsöbo om sångarbesöket från Nuckö vid mitten av 1870-talet. Sången tilltalade estlandssvenskarna oerhört. Läraren Österblom på Ormsö lärde skolbarnen sjunga, och folk blev väckta genom barnens sång. "Min mor blev väckt genom att en pojke sjöng En blick på den korsfäste livet mig ger", säger J. Hörnström. Väckelsen i Rikull lär ha fått fart genom vallbarnen, som sjöng ute på marken och greps av hänförelse därigenom.

Från Thoréns seminarium fördes sången ut i bygderna, genom väckelserna stegrades intresset för den. — Men fiolerna på Nuckö och talharpan på Ormsö slog de nyväckta sönder för de syndiga sångers skull, som spelats på dem. — Slå inte instrumenten sönder! sa Österblom, men den gången blev han inte åtlydd.

Vilka var de syndiga sånger, som sjungits och spelats före väckelsen? Det var den estlandssvenska folkmusiken, som nu sopades bort nära nog fullständigt.

Snart skaffade folket sig nya fioler, gitarrer och simlar (ett slags cittra), men man spelade inga dansmelodier på dem mera.

På 1880-talet verkade en blandad kör i Rälby. 1893 bildades kören i Kärrslätt med ett 30-tal sångare och några stränginstrument. Den var livaktig, besökte Nuckö flera gånger och mottog återbesök av kören därifrån. Sångarna åldrades, och kören upphörde en tid före första världskriget. 1918 samlades de kvarlevande till ett sista uppträdande. Då hade Kärrslätt redan fått en ny kör, för kärrslätt- och rälbyborna har alltid varit sångälskare.

Nuckö sångkör började öva något senare än den i Kärrslätt. Ledare blev Johan Viksten, som lärt notkännedom av Thorén. Första övningen hölls i Irjas' ria; rensopad, bräder på träbockar, ingen lampa men ridörren öppen. Den gången övade man genast in "Till det härlig land ovan skyn", "Än vi gå och ute vandra", "Ack, saliga dag hos vår Gud" och en sång till. Övningarna omväxlade i Österby och Pasklep. 20—30 sångare från de flesta svenskbyar på Nuckö. Kören deltog i den stora estniska sångfesten i Hapsal, sjöng alla helger i kyrkan, ofta på bönenmöten och företog varje år en sångarfärd utom Nuckö. Då Viksten lade ner taktpinnen för ålders skull, fortsatte kören i Österby och skaffade sig fioler, basfiol,

cello, gitarrer, cittror och dragspel. Övningarna upphörde omkring 1930.

Under tiden efter de rikssvenska lärarnas förvisning, då förbindelsen med Sverige slappnat, gav Gineman från Klottorp ut boken "Låtom oss sjunga". Han var en livfull och omtyckt talare på bönenmöten.

"Allman kändor Gineman,
vare he miggar elldor män.
Han kan läsa, han kan be,
han komor änt e inga ne."

Men det mest omtyckta hos honom var gitarren. Då Gineman grep efter den svarta gitarrpåsen, steg folket upp på bänkarna för att bättre se och höra. Hans gitarr var en god reklam för musikinstrumenten. Småningom blev det gott om gitarrer, cittror, fioler, kammarorglar, dragspel och senare mandoliner i alla bygder. Rågö hade också blåsinstrument.

Sång och musik levde överallt, där det fanns religiös livaktighet. Synd bara, att religiositeten blev alltmera trångsynt och fördömande gentemot allt profant.

På 1920-talet blev Höbring sångkör under Vesterbergs ledning den mest kända. "No hers'e eskis än dä ha vare e Finländ no", sa gubbarna, då Rikull manskör första gången uppträdde på Birkas. Ja, det hördes. Höbring blandade kör blev den bästa som svenskbygden haft. I början av 30-talet var den alldeles ypperlig — för att något är senare skingras: ungdomen utvandrade till Sverige.

Början av 30-talet ja. Då levde den estlandssvenska sången upp. De spridda bygderna skulle sjunga sig samman. Nya körer bildades överallt, och den 2 juli 1933 samlades de förenade körer-na till sångfest i Hapsals slottsruin. Det var de svenska bygdernas största och bäst lyckade folkfest. Det var en stor dag. Och ett av våra vackraste minnen.

Ingen av våra körer blev riktigt långlivad. Om-sättningen av ungdom och ledare var livlig, tiden var rik på växlingar. En tid var ormsökören livaktig med J. Alros som ledare, så fick den en nedgångsperiod för att senare kvickna till igen.

Under några år var nuckökörerna på Birkas i god form, men inte heller dessa varade länge. Vad som däremot bestod var lusten att sjunga, på fester och sammankomster, vid gudstjänster och i skolor. Tänk på skolsången! Barnen i en vanlig 5:e klass i Klottorp sjöng alldeles utmärkt 2- och 3-stämmiga sånger. Rikullborna hade rykte om sig att vara värst, men kanske andra var värre ändå; jag vet inte.

Sången var för våra svenskar inte bara ett nöje, den var ett behov. Och den ingick i folkbildningsarbetet som en viktig del. På 1930-talet kom folkfesterna i gång, där körsång och teater

HÖGTIDSTAL

vid Svenska Odlingens Vänners 40-årsjubileum den 28 aug. 1949 på Tollare gård

Estlandssvenska män och kvinnor!

Kära vänner!

Vi ha i dag samlats för att gemensamt fira ett estlandssvenskt jubileum, föreningen Svenska Odlingens Vänners 40-åriga tillvaro. Denna 40-årsperiod har varit en innehållsrik och skickelsediger del av Estlandssvenskarnas historia, fylld av dramatiskt liv och oförutsedda omvälvningar, som gripit djupt in i det estlandssvenska folkets liv i många olika riktningar. 40 år är väl eljest en kort tid i ett folks historia, och svenskar på Estlands kust och öar kunna utan tvivel se tillbaka på en nära 1.000-årig, växlande kamp för tillvaron på Östersjöns ostkust.

De egentliga estlandssvenskarna, liksom den finlands-svenska allmoge- och fiskarbefolkningen, härstammar sannolikt från den svenska kolonisation i österled, som inleddes redan under vikingatiden och som sedan fortsattes under 11- och 1200-talens korståg. Visserligen stammar våra första skriftliga underrättelser om fasta estlandssvenska allmogemän från 1200-talet, men dessa underrättelser äro av sådan innebörd, att de rimligen förut-sätta en längre tids stadigvarande samhällsbildande arbete i landet. Och de allra senaste historiska forskningarna, utförda av en fullt ojävig vetenskapsman, nämligen den danskfödde förre stadsarkivarien i Reval, Paul Johansen, nu professor i Hamburg, synes giva vid handen, att Reval ursprungligen grundades av svenskar. Att senare — i synnerhet under den 150-åriga tid, då Estland politiskt och administrativt var förenat med Sverige under 15-, 16- och 1700-talet — det svenska in-slaget i Estland fick en ökad betydelse och en förändrad karaktär, är ju välkänt. Men sedan Estland och de övriga baltiska länderna efter avslutandet av Karl XII:s olyckliga krig för alltid skilts från Sverige, började en tid av tillbakagång för den gamla svenska befolkningen i Estland, som alltmera undanträngdes och förtrycktes på alla de olika sätt, som voro karakteristiska för det ryska våldets vana att behandla sina nationella minoriteter.

Jag har med det sagda blott velat med några ord visa hän mot den långa och skiftesrika historia, som utgör bakgrunden till den 40-årsperiod, som i dag är föremål för vårt huvudintresse. Och denna historia utgör också, om man ser den i stort, ett märkligt och innehållsrikt avsnitt av en mänskligt att döma numera avslutad svensk politisk mission, som såg sitt mål i att göra Östersjön till ett svenskt innanhav. Den lilla svenska folkspillran på Estlands kuster och öar utgjorde en av de sista levande påminnelserna härom. Och i dag har även denna dragit sig tillbaka till det gamla moderlandet och torde väl komma att där förbliva.

Men ännu lever det estlandssvenska folket såsom en särskild gren på den svenska folkstammen, ännu lever hos Eder, som fötts och vuxit upp där borta vid Östersjöns ostkust, ett starkt minne av den gamla hembygden, vid vilken Edra hjärtan naturligt nog äro varmt fästade. Och för många, ja, de flesta av Eder, är dock Ert liv och Er medvetna tillvaro, Ert arbete, Eder glädje och Er sorg förknippade med den estlandssvenska bygden, Eder egen gamla hembygd.

Det är också dit, som dagens minnesfirande för våra tankar, då vi nu skola i minnet framkalla de insatser i estlandssvenskt kulturliv, som hittills gjorts av den nu 40-åriga föreningen Svenska Odlingens Vänner, vanligen benämnd med förkortningen S. O. V. Jag säger med avsikt "hittills gjorts", ty föreningen har följt estlandssvenskarna hit över, och den vill fortfarande utgöra en samlande kraft för estlandssvenskar i Sverige.

Jag nämnde nyss, att estlandssvenskarna under 17- och 1800-talet alltmera undanträngdes och förtrycktes under den tsarryska regimen. Folket isolerades, och i brist på undervisning och kontakt med yttvärlden gick helt naturligt den estlandssvenska allmogen tillbaka både kulturellt och ekonomiskt. Svårigheten, för att inte säga omöjligheten, att erhålla svensk litteratur hotade det svenska språket, och de maktlystna storgodsägarna

var huvudpunkter på programmet. Dansaftnar utan program förekom knappast. "Nöjesindustri" saknades. En som var med på den tiden påpekade nyligen för mig, hur denna ungdomsverksamhet jämte idrotten på några få år t. ex. förvandlade fylleri från en vanligt förekommande yttring av manlighet till en alltmera ovanlig ynklighet — och dock var spriten fri.

Svenskestland besöktes av flera officiella personer och flera rikssvenska körer. Då utrikesminister Sandler 1937 besökte Birkas, mottogs han med sång av en tillfälligt sammansatt manskör. Man hade ingen gemensam repertoar men enades då om den bekanta "Vintern rasat ut". Det där om vintern var fullkomligt sant, för datum var den 13 juni, men värre var att sångarna hade svårt att enas om stämföringen, och sången råkade därigenom bli något mer än fyrstämmig. Excellensen bevarade sitt lugn, som Sveriges utrikesminister under oroliga förhållanden höves,

men vi som sjöng förstod, att vi behövde en god representativ kör. En alla bygder omfattande manskör planlades — men så var Estlands tid ute.

Bolsjevikerna strypte sången.

Ormsö sångkör fick order att sjunga på röda arméns dag, och högtiden till ära valde vi "Finska rytteriets marsch." (Finska vinterkriget hade slutat då.) Vi hoppades den skulle få få passera, men strax före uppträdandet begärde politruken översättning av texten och frågade sedan helt stillsamt och beklagande, om vi inte kunde sjunga något annat, för den sången passade inte så bra just på röda arméns dag. Vi lydde. (Vi sjöng den sedan 1 maj i alla fall.)

För att röra oss på lovlig mark skulle vi få ett antal sånger godkända av partiet. Vi sände in ett förslag på ett hundratal sånger och fick omsider svar. 19 sånger var godkända att sjungas i landet. 19 sånger är mycket litet. Sången tystnade.

utsögo arrendatorerna; jordbruket sackade efter, ekonomin försämrades och livsmodet sjönk så småningom hos de hårt beträngda enkla människorna. Då professor Vilhelm Lundström, som senare skulle få en sådan välsignelsebringande inverkan på estlandssvenskt liv, år 1892 för första gången besökte Estlands svenskbygd, fann han befolkningen "förtryckt, slö och likgiltig". Det var nog sådant, som dåtidens maktägare i Estland önskade bondefolket i landet. Ett sådant folk är fogligt och låter sig missbrukas av andra. Det nöjer sig med sitt elände. Endast självmedvetande och kunskap ger motståndskraft och målmedvetenhet. Men dessa lågo nu slumrande och behövde åter väckas till liv.

Och den första väckelsen kom från Sverige, då Evangeliska fosterlandsstiftelsen på 1870-talet sände över missionärer och predikanter, som började ett religiöst väckelsearbete ute i Estlands svenskbygder, som fick den största betydelse även utanför det religiösa området. Jag erinrar särskilt om folkskolläraren L. J. Österholm, som genom skolundervisning och predikan utförde ett märkligt väckelsearbete, innan han efter 13 års vistelse i svenskestland landsförvisades av ryssarna. Men även ur estlandssvenskarnas egna led framträdde enskilda män såsom pionärer för den nationella samslingen och uppräckningen. Redan 1875 uppträdde en ung estlandssvensk, folkskolläraren och kantorn Johan Nyman, såsom en energisk kämpe för befolkningens andliga och lekamliga frigörelse. Han arbetade i all stillhet, men med orubblig seghet och entusiasm. Han uppmanade bönderna att köpa sina gårdar fria, att göra jordförbättringar och framför allt att bibehålla sitt svenska modersmål. Att detta verkligen hade bevarats under många och långa århundraden av isolering, är egentligen något högst märkligt. — Nyman sökte nu få över svenska böcker, men de ryska myndigheterna voro misstänksamma och vägrade tillstånd. Trots alla svårigheter arbetade Johan Nyman dock vidare, och han är på sätt och vis att betrakta som den Johannes, som förebådade, vad senare komma skulle.

Senare — i början av 1900-talet — framträdde lektor Hans Pöhl och på hans initiativ grundades "Nuckö nykterhetsförening", som utom sitt i namnet givna huvudmål också hade till uppgift att skaffa över svensk litteratur i form av nykterhetskrifiter och religiösa böcker. Det viktiga var att språket däri var svenskt.

Men nykterhetssammanslutningen vann inte den genklang bland befolkningen, som man hade hoppats på. Tanken på en förening, som ompände hela svenskbygden och alla dess gemensamma intressen låg och grodde. Slutligen lättade även de yttre förhållandena i landet. Genom ett kejsarligt manifest i slutet av 1905 — revolutionsåret efter det rysk-japanska kriget — hade möjligheter skapats för de olika befolkningselementen i Ryssland att sluta sig samman till gagn för gemensamma intressen, och nu var tiden kommen också för de estlandssvenska intressena att offentligt framträda.

Den 1 februari 1907 samlades ett 40-tal estlandssvenskar, representanter från de olika svenskbygden, till en konferens i Nuckö prästgård, dit kallade av dåvarande kyrkoherden Edvard Maass, sannolikt av balttysk härstamning, men med ett levande intresse för den estlandssvenska befolkningen och dess svårigheter. Det var han, som för de församlade svenskarna lade fram ett utarbetat förslag till en estlandssvensk förening och dess handlingsprogram och uppgifter. Detta möte kan, hur viktigt det än var, dock ej betecknas såsom S. O. V:s egentliga stiftelsemöte. Det kom först två år senare.

Den 6 februari 1909 möttes representanter från Nuckö, Ormsö, Reval och Rågöarna på godset Byholm och med avsjungandet av psalmen "Nu tackar Gud allt folk" inleddes den sammankomst, där beslutet fattades om bildandet av föreningen Svenska Odlingens Vänner och där stadgar för densamma antogs.

Den nybildade föreningen började omedelbart sin verksamhet genom att 1909 i den blandspråkiga byn Kor-kis, där den svensktalande befolkningen haft det oerhörd

svårt, öppna den första svenska privatskolan i svenskbygden. Samma år upptogs undervisningen i Odinsholms skola. — Men utan svårigheter blev inte S. O. V:s verksamhet, varken då eller senare. Först sedan Estland efter första världskriget blivit fritt, kunde verksamheten åter ta full fart under friare förhållanden. 1919 stadfästes föreningens stadgar av den estniska republikens justitieminister och under de närmaste 15 åren kunde S. O. V. glädja sig åt en fri och lyckosam utveckling, under vilken också förbindelserna med det gamla moderlandet blev livligare, framför allt genom anslutning till den av Vilhelm Lundström stiftade Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, som förmedlade viktigt andligt och ekonomiskt stöd i olika former, betydelsefullt icke minst för den av S. O. V. bedrivna undervisningsverksamheten. Nya svenska skolor inrättades i svenskbygden, särskilt i de blandspråkiga områdena, bl. a. i Reval och i Vippal. Betydelsefullast var dock helt visst startandet av den svenska lantmanna- och folkhögskolan i Birkas 1920. Den blev en naturlig brännpunkt för det viktiga arbetet att samla och upplysa den mognare estlandssvenska ungdomen på landsbygden.

Såsom krönet på den estlandssvenska skoluppyggnaden kunde S. O. V. med hjälp av en donation av generalkonsul Bökman öppna en svensk gymnasieavdelning i Hapsal år 1931. Där anställdes liksom på Birkas rikssvenska lärare, som förmedlade kontakten mellan den studiebegärade estlandssvenska ungdomen och svensk humanistisk kultur. Även till gymnasiet erhöles S. O. V. svenskt statsanslag. Det svenska gymnasiet öppnade vägen för estlandssvensk ungdom till universitetet i Dorpat, och man hoppades att där kunna utbilda estlandssvenska unga män och kvinnor till kompetenta innehavare av offentliga tjänster i Estlands svenskbygder. Avsikten var att söka göra Svenskestland självförsörjande även på det intellektuella området och därigenom minska de onödiga slitningar, som tyvärr icke så sällan uppstått mellan svenskbygdens befolkning och de där placerade estniska funktionärerna. Dessa motsättningar ökades i betänklig grad, sedan den estniska nationalismen, gynnad av den allmänna politiska tidsandan, vid mitten av 30-talet fått vind i seglen. Med djup sorg nödgades vi bevittna hurusom de estniska myndigheterna, vilka i början visat en förebildlig generositet gentemot landets minoriteter, senare övergick till att begagna samma kortsynta nationalistiska politik mot svenskar, som ryssarna tidigare tillämpat mot dem själva. Men — "var och en är herre över sin stackare", säger ett gammalt pessimistiskt ordspråk, som tyvärr visat sig vara alltför sant. Nåväl, som alla vet blev den estniska nationalismsens period kort, så kort, att ingen av de svenska universitetsstudenterna i Dorpat hunno bli färdiga för sina tilltänkta uppgifter, innan den stora slutkatastrofen kom över Estland. Men deras studier har i stället kommit både dem och oss tillgodo efter överflyttningen till Sverige.

Jag har uppehållit mig alldeles särskilt vid S. O. V:s arbete på höjande av undervisningen bland estlandssvenskarna, och det därför att detta måhända varit den allra betydelsefullaste av föreningens uppgifter. Ty det förhåller sig nog så, som kyrkoherde Maas yttrade vid det förberedande mötet i Nuckö prästgård, att orsaken till ett folks dåliga ställning ekonomiskt, hygieniskt och socialt beror på dess okunnighet och dess brist på allmän bildning och att det därför till avhjälpande av dylik nöd framförallt behövs goda läroanstalter och bildningsmöjligheter av olika slag. Genom att sätta in arbetet på undervisningsväsendets spridande och höjande har S. O. V. skapat grundvalen för folkets väckande till självmedvetande och självverksamhet på alla områden. Och genom brytande av den andliga isoleringen gav man ungdomen vidare utblickar och högre lyftning. Det är givetvis detta självmedvetande och denna vidare kring-syn, som skapar lusten och möjligheten att driva fram även det praktiska arbetet till en rikare utveckling och

bättre lönsamhet, därigenom höjande den ekonomiska och sociala standarden.

Samhörighetskänslan mellan svenskarna i de skilda bygderna stärktes genom de under S. O. V:s medverkan ordnade allmänna svenska sångarfesterna och vad idrottsintressets väckande bland de estlandssvenska pojkar betytt för deras självförtroende och inbördes kamratskap, kan inte överskattas.

S. O. V. har haft många strängar på sin lyra, men jag skall inte försöka att vara fullständig och gå in på dem alla.

Vi vet att arbetet på jordbrukets höjande tidigt var föremål för S. O. V:s intresse, även långt innan Birkas lantmannaskola inrättades. Det bästa beviset på värdet av denna jordbrucksupplysning se vi i det förhållandet, att de estlandssvenska jordbrukare, som efter överflyttningen till Sverige ha skaffat sig gårdar här i landet, i allmänhet trots många och stora svårigheter och prövningar dock klarat sig bra och skött sina nya gårdar klokt och förnuftigt, och därigenom skaffat det estlandssvenska namnet heder och aktning i den nya bygden.

Då vi nu fira S. O. V:s 40-åriga tillvaro våga vi med tillförsikt påstå, att föreningen kunnat förverkliga mycket av sina föresatta mål, även om — naturligtvis — allt icke kunnat bli sådant, som man önskat det. Men S. O. V. har varit en levande kraft bland estlandssvenskarna, en kraft som sammansvetsat de svenska bygderna till gemensamt arbete, en kraft, som lyft upp svenskfolket först och främst till självaktning men dessutom till en aktad ställning inom det gamla hemlandet — och det nya. Föreningen har visat, att det lönar sig att arbeta för ideella mål, att tron på en gemensam uppgift kan försätta berg, vare sig dessa bestå av egen liknöjdhet och okunnighet eller av andras egennytta och orättfärdighet.

Vi ha nu kommit fram till det skede i historien, som måste betecknas som Svenskestlands upplösning och definitiva undergång, det senaste världskrigets Ragnaröskede, då tillvaron för både estlandssvenskar och ester blev alltmera outhärdlig. Det fick dock för estlandssvenskarnas flertal en lösning, som icke stod de andra förföljda och plågade folken till buds, nämligen en återflyttning till det gamla hemland, från vilket deras fäder en gång för århundraden sedan utflyttat, och dit de alla voro välkomna hem. Väl vet jag, att denna överflyttning från strand till strand kostade Er alla om icke blod, så dock "svett och tårar", och jag känner väl till de första årens vedermödor, innan Ni hunnit passas in på rätta platser i det nya landet och vant Er vid dess förhållanden, som i många avseenden skilja sig från dem Ni varit vana vid. Jag har såsom ordförande i den av svenska regeringen tillsatta kommittén för estlandssvenskarna under snart 10 år haft tillfälle att personligen följa både den med många vedermödor förenade Ouverturen till Eder nya tillvaro i Sverige, och jag vill gärna i detta sammanhang offentligen förklara, att, ehuru jag icke alltid saknat anledning till bekymmer över vissa estlandssvenskar, det dock för mig står som ett allt överskuggande faktum, att de till Sverige återvändande estlandssvenskarna äro ett gott och präktigt släkte, fyllt av god vilja och arbetslust och därtill av tålmodighet och seghet. De utgöra ett i allo välkommet tillskott till den gamla svenska folkfamiljen. Att så är förhållandet, kan utan tvivel till en icke ringa del skrivas på kreditkontot för S. O. V:s långa upplysnings- och folkuppfostringsverksamhet.

Urskogstjärnen

av K. E. Sööt.

*Djup är urskogstjärnen, full den är av faror
hemligheter dväljas i dess mörka sköte.
Högt bland trädens toppar ljuder orrens lockton
Över vattnet spänns ett nät av mollstämt skogs-*
sus.

*Om ett ögonblick du sänker dig i vågen
en johanninatt, all jordens sjukdom flyr ifrån dig.
Men i samma nu förvandlas varje droppe
och till levrat giftigt blod blir tjärnens vatten.*

(Från estniskan av E. Lagman).

Men innan mitt anförande avslutas vill jag gärna ett ögonblick se framåt. S. O. V:s 40-årsjubileum markerar helt visst en avslutad epok i föreningens historia. Föreningens bildades till kamp och försvar för ett minoritetsfolks språk och kultur mot en övermäktigt frammande omvärlds försök att förkväva dessa ett folks "gudomliga gåvor", för att använda kyrkoherde Maass uttryck. Den uppgiften är nu slutgiltigt fylld. Då S. O. V. återupplivades här i landet måste uppgifterna givetvis bliva åtskilligt modifierade. Här behöver Ni inte strida för att få behålla det svenska språket, men väl för att hindra Edra gamla dialekter att helt dö ut, här behöver Ni inte arbeta för att bevara svensk egenart, men väl för att bevara åtminstone minnet av estlandssvensk egenart. Ni behöver inte längre såsom folkgrupp strida för gemensamma särintressen mot en övermäktigt majoritet av främlingar. Men Ni behöver säkert ännu en tid för att inte känna Er själva som främlingar ha ett sammanhållande organ så att Ni inte helt glider ifrån varandra och mister kontakten med både släkt och gamla vänner, innan Ni ännu helt assimilerats med den stora svenska folkfamiljen. Utgivandet av S. O. V:s gamla tidningsorgan Kustbon bör allt fortfarande kunna bliva ett medel att befördra den inre samhörigheten.

Svenska Odlingens Vänner bland estlandssvenskar i Sverige, såsom föreningens officiella namn nu lyder, kommer att fungera ganska lika med de landskapsföreningar som så talrikt förekomma här i landet, där t. ex. skåningar eller dalkarlar eller östgötar i försakingringen mötas med sina närmaste landsmän för att odla gamla sedvänjor och gammal vänskap.

Men utöver detta ha Ni, medlemmar av S. O. V., en märklig och på sitt sätt heroisk historia att minnas, en historia, där de flesta av Er spelat med. Låt vara, att minnena delvis äro djupt tragiska, men de äro icke förnedrande, utan tvärtom. De äro minnen av ett litet folk, som hade förmågan att resa sig ur nöd och elände för att finna sig självt och bevara sin svenskhet. Och när se'n den övermäktiga katastrofen kom och grunden drogs undan för dess fötter, då föll det ej i avgrunden, utan i den svenska modersfammen, för all framtid bevarande sitt svenska modersmål.

Sigurd Cusman

Tre minnen

Det är högsommar nu. Vitklövern blommar, och bina samla honung. Själv har jag under några lugna sommardagar någonstans i Roslagen fröjdats åt sommarvärmen, grönskan och blommorna. På gårdsplanen har jag ställt min trädgårdsmöbel på den plats, där vitklövern blommar tätast. Jag mejar den inte — inte ännu. Jag vill njuta av sommar, blommande klöver och surrande bin. Naturen är vacker och god.

Mina tankar söka sig tillbaka i tiden, till händelser och minnen, som sprida sommarvärme i min själ. Det var i ett annat land, det var sommar även då — sommaren 1909. En herre från Sverige hade kommit på besök till min hembygd. Det var Gideon Danell. Han gick omkring i byn och samtalade med dess mest framstående män. Mor och jag voro ensamma hemma. Detta var stort och nytt för mig och därför minns jag ännu detta besök. Vilken betydelse det skulle få för Korkis, kunde jag då icke veta, men att något viktigt var på färde, förstod jag av de äldres samtal. Korkisvenskarna hade varit utan svensk skola och svensk konfirmationsundervisning, ehuru det gamla målet ännu talades i nästan varje hem. Nu skulle äntligen till hösten en svensk skola öppnas i Korkis. Och denna gång gingo önskningarna i uppfyllelse.

*

Sommaren hade runnit undan och vintern följt i dess spår. Det var julferien 1909/10 i Korkis. Det var skolfest på herrgården och skolbarnen sjöngo. Jag var den gången med själv som skolpojke. Julklappar utdelades och läraren Nikolaus Blees talade. När festglädjen stod högst i tak, kom ett ännu starkare inslag: Hans Pöhl, kantorn

vid svenska kyrkan i Reval, samt dennes bror Johannes och några rågöbor infunno sig i lokalen för att övervara festen. Hans Pöhl talade om bybornas gammalsvenska språk, som icke borde få dö ut och försvinna spårlost, han talade om Svenska Odlingens Vänner och gav drag och glimtar ur estlandssvenskarnas öden. Svenska Odlingens Vänner skola i Korkis hade blivit verklig.

*

Är hade gått och årstider växlat. Det var klart och solvarmt. Jag njöt obeskrivligt av vågornas stilla och rytmiska skvalp mot den strand som vi kallade Ormbackan i Korkis. Nere vid strandkanten låg en båt och en man var i färd med att flytta sitt lösöre upp på land. Det var läraren, kantorn och kommunalsekreteraren Johannes Pöhl. Rågöborna hade tvingats lämna sina hem på öarna, där ryssarna nu skulle ha militära baser. Några rader, som Johannes Pöhl själv en gång skrivit, runno mig i minnet:

Skönt är du, kära Aiboland,
med ö vid ö, med strand vid strand
i saltan Östersjö!
Fast fattigt, bortglömt och förtryckt,
med usla kojor blott bebyggt,
i dig vi leva, dö.

*

Åter är det högsommar, när dessa minnesbilder manas fram för mig. Jag har velat säga något vackert om fyra svenska män och deras verk, om Gideon Danell, Hans Pöhl, Nikolaus Blees och Johannes Pöhl. Jag har velat säga, att värden om stammen och kampen för det sanna och ädla icke varit förgäves. Krig och landsflykt har icke krossat "vad ädelt fädren tänkte, vad skönt de drömt en gång".

Alexander Samberg.

ÅRSBERÄTTELSE

över verksamheten från årsmötet 1948 intill årsmötet 1949, avgiven av styrelsen för Svenska Odlingens Vänner bland estlandssvenskar i Sverige.

Styrelsen har under det gångna verksamhetsåret haft följande sammansättning:

Ordförande: herr Anton Vesterberg.

Ledamöter valda intill årsmötet 1951: hrr Alfred Heldring och Manfred Nyman.

Ledamöter valda intill årsmötet 1950: hrr Hugo Mickelin och Ivar Pöhl.

Ledamöter valda intill årsmötet 1949: hrr Lars Broman, Anders Lindkvist och Elmar Nyman.

Suppleant vald intill årsmötet 1951: herr Olle Lindström.

Suppleant vald intill årsmötet 1950: fru Helena von Wachenfeldt.

Suppleanter valda intill årsmötet 1949: hrr Edvin Lagman och Anders Stenholm.

Styrelsen har inom sig utsett:

till vice ordförande: Elmar Nyman,

till sekreterare: Manfred Nyman,

till vice sekreterare: Edvin Lagman,

till skattmästare: Lars Broman och

till klubbmästare: Anders Lindkvist.

Föreningens revisorer hava varit: fröken Dagmar Petersson och herr Richard Aman.

Revisorsuppleanter hava varit: hrr Johannes Gjerdman och Lars Lindström.

Under verksamhetsåret har föreningen haft ett arbetsutskott, ett kolonisationsutskott och ett runöutskott.

Arbetsutskottet, som har bestått av ordföranden eller vice ordföranden, sekreteraren eller vice sekreteraren och skattmästaren, har haft till uppgift att handlägga föreningens löpande arbete och att fatta beslut i de fall, då det på grund av omständigheterna ej varit möjligt att sammankalla föreningens styrelse. Utskottets samtliga beslut har så sanktionerats av styrelsen.

Kolonisationsutskottet, som har bestått av hrr Lars Broman, Alfred Heldring och Hugo Mickelin, har haft styrelsens uppdrag att fortlöpande samarbeta med kom-

mittén för estlandssvenskarna och rågöstiftelsen i alla frågor rörande kolonisationsverksamheten.

Genom kommitténs och Rågöstiftelsens medverkan ha under år 1948 ett 30-tal fastigheter till ett sammanlagt värde av kronor 450.000:— förmedlats till estlandssvenskar.

Även under år 1948 har kuratorn fröken Inga Bergholtz på ett förtjänstfullt sätt lett runöutskottets verksamhet, huvudsakligen genom att anordna samkväm för runöbor i K. F. U. M:s lokaler på Södermalm.

Redaktionsutskottet för tidningen Kustbon har under verksamhetsåret avvecklats och dess funktioner övergått till redaktören, redaktionssekreteraren och ansvarige utgivaren.

Föreningen har en lokalavdelning med säte i Eskilstuna.

KUSTBON.

Styrelsen har under verksamhetsåret ansett utgivandet av tidningen Kustbon vara en av föreningens huvuduppgifter. Kustbon har under det gångna året haft att kämpa med stora svårigheter på grund av bristande medarbete från läsekretsens sida. Den befarade nedläggelsen har emellertid kunnat avvärjas genom redaktören Edvin Lagmans mycket förtjänstfulla och intresserade arbete. Styrelsen ber här till herr Lagman få framföra sitt eget och läsekretsens tack. Styrelsen anser, att Kustbon även framdeles har en viktig uppgift att fylla och detta i all synnerhet bland åldringarna, som ännu till stor del äro spridda över landet samt bland den estlandssvenska ungdomen, som tidskriften förutan snart skulle komma att förlora kontakten med minnena från den gamla hembygden, dess folk och kultur.

Kustbons redaktionssekreterare har under år 1948 varit fröken Rita Rosen och dess ansvarige utgivare herr Manfred Nyman.

Vid 1948 års slut hade Kustbon 1.264 prenumeranter och i augusti 1949 1.020. Tack vare att tidningens medarbetare nöjt sig med synnerligen blygsamma honorar och i stor utsträckning arbetat utan ersättning, har ekonomin hittills varit tillfredsställande.

INSAMLING AV KULTURHISTORISKT MATERIAL.

Under sommaren 1948 har folkskolläraren Viktor Aman påbörjat den av styrelsen planlagda verksamheten för insamlandet av material från estlandssvenskarnas senare historia med huvudvikt på upptecknandet av minnen från svenskbygdens kulturella utveckling. Detta arbete, som huvudsakligen varit förlagt till Kustbohemmet, Rosenlunds ålderdomshem och Stråtenbo, har inbringat c:a 400 sidor mycket värdefulla anteckningar. För genomförandet av detta arbete har herr Aman erhållit anslag av föreningens medel. Herr Aman har även under sommaren 1949 fortsatt denna verksamhet.

Arbetet med insamlingen av fotografier och inköp av filmer har fortsatt under år 1948.

För att bättre kunna bestrida utgifterna i samband med denna mycket viktiga gren av föreningens verksamhet har styrelsen till 40-årsjubileet 1949 utgivit en jubileumsfemman och påbörjat försäljningen av den samma.

SAMMANKOMSTER.

Som ett led i sin strävan att upprätthålla samhörighetskänslan bland estlandssvenskarna har föreningen under år 1948 hållit tvenne samkväm i Stockholm, det ena den 24 april och det andra den 6 november i Timmermansgårdens lokaler med vardera ett hundratal deltagare, samt en estlandssvensk hembygdsdag i samband med föreningens årsmöte å Tollare den 20 juni. Det kan med glädje konstateras, att hembygdsdagen på Tollare redan hunnit bli en tradition, som denna gång hade samlat c:a 500 deltagare från hela landet.

KONTAKT MED OLIKA MYNDIGHETER OCH ORGANISATIONER.

Styrelsen har även under år 1948 haft ett gott samarbete med kommittén för estlandssvenskarna samt har vid två tillfällen till statliga myndigheter inkommit med yttranden och framställningar beträffande frågor av stort intresse för estlandssvenskarna.

Herr Elmar Nyman har under verksamhetsåret varit föreningens representant i styrelsen för stiftelsen Kustbohemmet. Två av styrelsens ledamöter ha samtidigt varit ledamöter av styrelsen för Stockholms lokalförening av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet och styrelsen har kunnat glädja sig åt ett gott samarbete med denna vår broderorganisation.

Såsom föreningens representant vid Riksföreningens för svenskhetens bevarande i utlandet jubileumsfestligheter i Falun i juni 1948 deltog ordföranden Anton Vesterberg.

Föreningens expedition har även under det gångna året genom välvilligt tillmötesgående från kommittén för estlandssvenskarna varit förlagd till Tunnelgatan 23 i Stockholm.

Föreningen hade vid 1948 års utgång 496 medlemmar mot 392 vid samma tid 1947 och i augusti 1949 559 medlemmar.

Stockholm den 17 augusti 1949.

Styrelsen

Jubileumsfemman

Svenska Odlingens Vänners jubileumsfemman, vilken säljes till förmån för estlandssvensk kulturvård, har rönt mycket stor uppskattning. Det är utomordentligt glädjande att kunna fastslå, att det arbete, som S. O. V. tagit till sin huvuduppgift, omfattas med en sådan förståelse av estlandssvenskarna själva och rikssvenskar, som stå dem nära.

Femman erhålles från Kustbons redaktion genom insättande av 5:— kr. på postgiro 35 13 11 eller 19 72 07 eller också genom insändande av nedanstående kupong till Kustbon, Tunnelgatan 23, Stockholm.

Härmed rekvireras ex. av Svenska Odlingens Vänners jubileumsfemman att sändas mot postförskott till

Namn:

Adress:

MUSIKLIVET I SVENSK-FINLAND

(Forts.)

Helg och vardag

av E. EKROTH

Det är många varma känslor vi känner, många starka tankar som lyfter oss, när de svenska bygdernas sångare och spelmän gör sin uppmarsch mellan täta rader av högtidsklädda åhörare. Allt som är oss kärt och dyrbart tar gestalt i fest-tåget. Det är som talade till oss ur bygdedräkternas varma färger våra mödrars vackraste drömmar och innerligaste önskingar. I fanornas resning tycker vi oss förnimma fädrens maning till oss att oförskräckt vandra mot samma mål, som en gång lyst deras väg. Och den spänstiga gången, den fasta blicken hos kvinnorna och männen i ledet säger oss att målmedveten vilja och kraftig hand långt i kommande tidevarv skall värna och skydda allt det som ligger vårt hjärta närmast.

Sångarfesterna har blivit samlingstillfälle där gemensamma tänkesätt och strävanden, gemensam vilja tagit sig talan. Liksom troheten mot vårt land och kärleken till vårt språk till lika delar ger lyskraft åt den ledstjärna, som klarast lyser vår väg, får vår svenska sång sin djupa klang av att fosterland och svenskhet samman-smält däri till ett enda mäktigt brusande led-motiv.

En annan bild än den solomgjutna stämningen under sångfestdagar erbjuder vardagslivet bland de isolerade grupper finlandssvenskar, som är spridda här och var utom det svenska bosättningsområdet. Härmed vill jag ingalunda säga att dessa inlandssvenskars lott vore beklagansvärd. De kommer bra överens med den finska majoritetsbefolkningen. Men för sin samling kring modersmål och svensk livssyn, finner de icke den resonans, som vid en sångfest ljuder mot en överallt i de egentliga svenskbygderna.

Dessa små svenska öar i det finska folkhavet har uppstått på olika sätt. I gränstrakterna av finsk och svensk bebyggelse är det en urgammal svensk bosättning, som blivit kringrand av finsk befolkning och avskuren från den omedelbara samhörigheten med svenskbygden. I andra fall är det fråga om svenskar som flyttat till finsk ort. Detta gäller bl. a. de stora järnvägsknutpunkterna inne i landet, dit svenskar, som särskilt före sekelskiftet utgjorde en mycket stor del av järnvägsmannakåren, hade flyttat. Eller industrianläggningar, bruksorter i finsk trakt, där svenskar tagit anställning som ingenjörer, verkmästare, fackarbetare, kontorsmän. Eller det kan vara fråga om den svenska befolkningsminoriteten i en stad, som med åren blivit så fåtalig att den helt är hänvisad till sig själv för att tillgodose sina kulturbehov.

Var helst detta svenska befolkningselement har sina bopålar, är det den svenska skolan eller skolorna på orten, som är allas hjärtesak. Det är härvid främst fråga om folkskolor.

Ansvar för skolans ekonomi vilar på respektive skolas garantiförening eller i några fall på någon finlandssvensk kulturorganisation som tagit skolan till sitt skötebarn. Många måste hjälpas åt för att komma den aldrig uppnådda balansen i budgeten så nära som möjligt. Ofta är det någon enskild person, som sätter sin ära i att trygga skolans existens.

I främsta rummet är det naturligtvis ortens fåtaliga svenskar, som får se till att debet och kredit går ihop.

De basarer, fester och samkväm, som skolans syförening anordnar, inbringar vackra slantar. Lika naturligt som det är att en befolkningsgrupp på ofta under 100 personer inte ensam förmår upprätthålla en skola, lika naturligt är det att de hela Svensk-Finland omfattande bildnings- och stödorganisationerna Svenska kulturfonden och Svenska folkskolans vänner årligen ger dessa svenskhetens utposter understöd. Av allra största betydelse har den hjälp varit som skolorna fått från Sverige, från Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet och Svensk-Finlands vänner i Stockholm. Dessa understöd har verkat som ett sporrande livselixir. De har stått viljan att hålla ut och icke ge vika för motigheterna.

Man kan naturligtvis fråga sig om det är ändamålsenligt att offra så mycket pengar på dessa minoritetsskolor. Om det inte vore riktigtare att använda medlen till att förstärka svenskheten inom de egentliga svenskbygderna i Finland. Man behöver emellertid inte alltför grundligt fördjupa sig i svenskhetsproblemet i Finland för att inse vikten av att varje svensketsfäste hålles så länge blott möjligt är. Om dessa skolor icke funnes, skulle den allra största delen av skolans elever sättas i hemortens finska skola. Barn på sådana finska orter, där svenskarna är alltför få för att få till stånd en egen skola, skickades förut till någon ort med svensk skola. Efter de senaste årens genomgripande ekonomiska omvälvning med avsevärt sänkt levnadsstandard som den mest påtagliga följden är det för de flesta familjeförsörjare ogörligt att inackordera sina barn på en annan ort för att bereda dem svensk skolundervisning, varför barnen på sådana orter nu i större utsträckning än förr sättes i hemortens finska skola. Också på de finska orter, där en svensk skola finns, blir det för föräldrarna dyrare att låta barnen gå i den svenska skolan än det bleve att placera dem i ortens finska skola, för vars verksamhet kommunen 100-procentigt svarar. En god bundsförvant i kampen mot frestelsen att låta barnen gå i den billigare finska skolan är det stöd den svenska skolan får mottaga från stamfränder i eget land och i Sverige. Dessa skolor har därigenom blivit en symbol för troheten mot och viljan att värna den svenska bildningsformen. Det råder intet tvivel om att deras ståndaktighet utgör ett gott föredöme för finlandssvenskar, som är mindre utsatt för förfinskningssnaran.

I samband med de svenska minoritetsskolorna i Finland har efter krigets avslutande en lika

Ano Engblom 85 år

intressant som svårlöst skoljuridisk fråga blivit aktuell. När de tusentals finsktalande barnen återvände från en i många fall flerårig vistelse i Sverige hade de glömt sitt finska modersmål. På orter med svenska skolor sattes dessa barn därför i svensk skola. Där kommunala eller statliga svenska skolor är verksamma, ledde detta icke till några andra förvecklingar än att det blev trångt om utrymme i skolsalarna. Men i de privata svenska skolorna på orter med svensk minoritetsbefolkning uppstod en rätt egendomlig situation. Elevantalet, som förr kunde vara 12, 15, 20 eller 25 sprang nu upp till 40, 60 eller 75. Detta ledde till ökade kostnader, flera lärare måste anställas, flera klassrum och pulpeter anskaffas, undervisningsmaterielen måste förstärkas. I blåögd optimism räknade nu dessa skolors ägare med att det kommunala understöd, som skolorna på grund av otillräckligt antal elever förut icke kunnat erhålla, nu skulle utfalla, sedan elevantalet översteg det för erhållande av kommunalt understöd fastställda minimiantalet. Denna optimism var så mycket mera befogad, som det i skollagen heter att elev skall beredas undervisning på det språk eleven bättre behärskar, under förutsättning att minimiantalet elever för grundandet av en skola uppnås. Hårtill kommer att elevens målsman har rätt att välja skola för sin skyddsling. I mycket stor utsträckning yrkade de från Sverige och Danmark hemkomna elevernas föräldrar på att deras barn skulle sättas i svensk skola. Men de finska kommunernas fäder hade en annan mening. De ansåg inte den här berörda lagbestämmelsen om undervisningsspråket i detta fall tillämplig, emedan de finska barnens oförmåga att tillgodogöra sig undervisning på finska var att betrakta endast som en åkomma av tillfällig natur, som snart igen var botad. Och något kommunalt understöd utföll inte. Detta ledde till att en del av de svenska skolorna inlämnade besvärsskrivelser till Skolstyrelsen, Undervisningsministeriet och Länsstyrelsen. Och oavgjorda ligger handlingarna i detta nu hos Högsta domstolen.

Situationen är nu således den att finska barns undervisning i dessa svenska minoritetsskolor bekostas med de privata svenska medel, som alltid varit otillräckliga för att tillgodose de svenska elevernas undervisning. Finlandssvensken är i allmänhet optimist. Därför hoppas vi att dessa finska skolelever, som nu får sin undervisning i svenska skolor, åtminstone inte skall bli avogt stämnda mot svenska språket. I och för sig är det givetvis nyttigt att lära barn till finska föräldrar svenska. Där dessa får tjänst på tvåspråkiga orter, är de mera användbara än enspråkiga medborgare.

På lång sikt är emellertid dessa skolors ekonomiska problem icke löst. Det vore knappast genomförbart att årligen genom tidningarna anordna insamlingar av den natur, varom här varit fråga. Och då genom den förödande inflationen avkastningen av de fonder, ur vilka skolorna regelbundet får understöd, förlorat det mesta av sin betydelse, är det just nu för ledningen av det

Den 27 september i år fyllde Ano Engblom 85 år. Hon föddes i Vippal 1864. Sommaren 1944 flyttade hon från Estland över till Sverige. Svenskt medborgarskap beviljades henne den 26 augusti i år. Hennes nuvarande adress är: Västra Stenby ålderdomshem, Fågelsta.

Detta var några data. — Nu ber jag dig, ärade läsare, att några ögonblick dröja vid denna rätt märkliga kvinna från Vippal. Märkliga? Ja, förvisso. Själv vill jag minnas den gång, då hon berättade för mig, hur hon i sin barndom hade lärt sig läsa i almanackan och psalmboken. Om Vippalbygden och dess minnen kan hon berätta som ingen annan. Och se på hennes säkra, prydliga handstil! Själv äger jag några brev av hennes hand, dem jag bevarar som en prydnad, som gammalt pergament. Det är stil och äkthet över det hon berättar och skriver.

Ano Engblom har bevarat sitt namn för eftervärlden framför allt i de till ett flertal volymer uppgående brev och anteckningar av stort kulturhistoriskt värde, vilka finnas i de estlandssvenska samlingarna i Uppsala universitetsbibliotek.

Hennes kärlek till det svenska modersmålet i en blandspråkig bygd var stark och intensiv. I Vippalbygdens nationella liv intog hon en framskjuten plats. Hon var bygdens nationella samvete. En svensk skola i Vippal var länge hennes dröm — en dröm som blev verklighet.

Kära Ano Engblom! Tack för en lång arbetsdag! Tack för trofasta orden! "Vi kunna ej träffas och tala som förr. Ej heller är det vidare nödvändigt såsom förr. Hälsa så gott alla estlandssvenskar från mig!" skrev du till mig i juni i år. Nu hälsa alla estlandssvenskar dig. Allt gott önskas dig under dagar som stunda!

Alexander Samberg.

finlandssvenska bildningsarbetet en angelägen uppgift att finna på utvägar att trygga dessa skolors verksamhet.

När man som jag ger sig ut på talarstigen, kan man naturligtvis framställa våra sångfester som finlandssvensk helg och som vardag beteckna de svenska minoritetsskolornas kamp för tillvaron. I verkligheten vilar det en lika förtätad helgdagsstämning över de isolerade svenskarnas sammankomster på Svenska dagen, Runebergsdagen eller vid mindre högtidliga samkväm som vid sångfesterna i svenskbygden. Det är samma oförytterliga livsvärden, som ger värme, djup och lyftning åt samvaron.

Brev från tropiska vatten

Sydamerikas pärla

Rio de Janeiro, Sydamerikas pärla — är det inte så det heter i reseskildringarna och i turistbyråernas broschyrer?

Jag vill inte på något sätt bestrida uttryckets riktighet, fast just nu är kanske svettpärlorna de som ligger närmast till hands. Termometern visar 39 grader C i skuggan.

Man har även sagt, att Rio har ett av världens vackraste inlopp, och däremot har jag heller inte något att invända, fast jag personligen inte kan tänka mig något vackrare i den vägen än Stockholms skärgård. Men onekligen öppnar sig ett pampigt panorama, när man nalkas Rio från sjön. Mot en bakgrund av mäktiga bergsformationer ligger stadens vita hus, och alldeles vid inloppet ligger Pao de Assucar, Sockertoppen, som ett väldigt sjömärke. En imponerande klippa är det också, brant så att enda vägen upp är en linbana, omgiven av havet från alla sidor så när som på en liten landtunga och den sträcker sig på en del sidor lodrätt mer än 300 meter upp mot skyn. Farleden — om man råkar komma söderifrån — går alldeles intill klippan, och tankarna går osökt tillbaka till de tidevarv, då jorden låg i födslovänder och sådana berg fick sin form.

Vad som fångslar ögat därnäst, är flygfältet, som ligger vid en liten vik bara några kvarter från stadens huvudgata. Något sådant är det inte många världsmetropoler som kan skryta med. Här landar plan från världens alla hörn, och har man tur, kan man kanske i staden få se några blonda flygvärdinnor, som på ett mycket bekant tungomål klaga över hettan.

Men så är det tid att kasta ankar på den yttre redden för att ge alla officiella funktionärer tillfälle att komma ombord. Vad som är intressant med de här visiterna, vare sig det nu rör sig om polisen, tullen eller doktorn, är att de alla har med sig en man som bär på en jättelik portfölj. Amerikanska cigaretter har som synes blivit en oundgänglig vara även i Brasilien, och de som har en chans håller sig framme. Sålunda har alla kaptener ett flertal kartonger cigaretter i beredskap, och alla formaliteter undanstökas på "no time", för att nu använda ett salt uttryck. Skulle nu en kapten visa den stora ohövligheten att inte traktera sina vänner tullare och poliser enligt övlig sed, kan han vara säker på att råka ut för tråkigheter både i fråga om det ena och det andra. En hel byråkratimaskin sättes i gång, och man kan vara övertygad om att den papperskvarnen kommer att mala långsamt i värmen. Därför ser man alltid "mannen med den stora portföljen" återvända till sin lilla motorbåt med en väska som skvallrar om att den inte längre är tom. Skulle någon händelsevis bli ertappad med att försöka smuggla i land cigaretter, så bör han inte vara ängslig, ty i regel köper tullen dem till högsta gällande marknadspris. Ibland kan man även få se tullmän, som kör omkring

till båtarna, som ligger på redden, och köper cigaretter.

Det är svårt att efter en kort vistelse i Rio de Janeiro ge en tillfredsställande bild av staden. Den är inte liten, och den är kontrasternas stad framför många andra. I gamla slumkvarter växer skyskraporna fram, och ett stenkast från lyxvillorna ligger ett fattigkvarter, där husen har jordgolv, och där ett hål i väggen kallas för fönster. På gatorna kan man se folk av alla kulörer — något rashat existerar inte — och den trasige dagdrivaren går gatan fram lika nonchalant som vilken självmedveten señorita som helst.

Alla tycks vara nöjda med livet, och man blir sällan antastad av tiggare, såsom fallet är i de europeiska latinländerna. Klimatet gör, att folk inte behöver hysa för stora bekymmer för morgondagen, och som svar på en fråga, när det eller det kan väntas bli färdigt, får man för det mesta mañana — i morgon, eller kanske en annan dag?

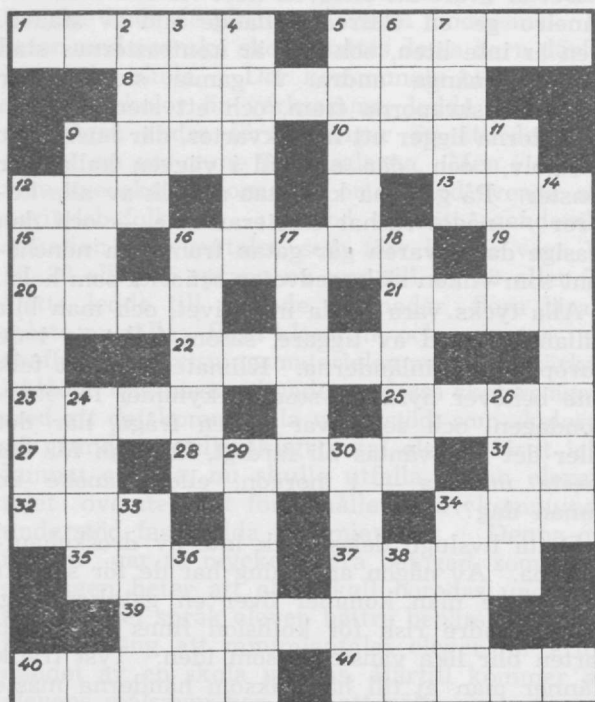
Detta livslugn delas dock inte av droskchaufförerna. Av någon anledning har de för sig, att ju fortare man kommer över en gatukorsning, desto mindre risk för kollision finns det. Och farten blir lika vansinnig som idén. Tyst trafik känner man ej till här; liksom händerna måste användas vid vanligt samtal, så måste tutan vara i gång vid bilkörning. Kan det finnas något roligare än att riktigt få basunera ut: här kommer jag!

Huvudgatan — Avenida Rio Branco, Vita Florens Avenida — leder genom affärskvarteren till andra stranden av halvön, där en ändlös rad av parker och planteringar tar vid. Trottoarerna är längs hela gatan mosaikbelagda i svart och vitt, men det tjusiga intrycket försvagas till en viss grad av att man på en del ställen slarvat med gatans underhåll. Avenida Rio Branco korsas av en under byggnad varande avenida, som är cirka 125 meter bred. Det är för att inte vara sämre än argentinarna, som också står med en dylik gata i Rio de Janeiro. Dessa bägge städer tävlar nämligen om första plats i Sydamerika. Och eftersom sydamerikanerna äro mycket för fasader, så är Rio Brasiliens fasad mot världen.

Namnet Copacabana kanske är bekant? Det är Rios fina plage. Dånande bränningar, kritvit sand, en bred avenida och så lyxhotell och miljonärsvåningar. Om dagen vimlar stranden av folk, som dock mera badar än simmar i ordets egentliga mening. Bränningar och undervattensströmmar gör, att drunkningsolyckor är ofta förekommande, och mångenstädes på stranden kan man se en rödakorsflagga vaja och en St. Bernhardshund lufsa omkring i närheten. På kvällen lyser Avenida Atlantica som ett glänsande pärlhalsband och är då en favoriserad promenadplats för "cariocas", som Rio-bornä kallar sig.

Det lediga amerikanska modet synes även här ha gjort landvinningar. Man kan se en och annan herre promenera utan slips, och ungdomarna springer helt ogenerat omkring i skjortärmarna. Det finns dock inga badhytter på Copacabana,

Korsord nr 4

Vågrätt.

1. Tala osanning.
5. Tilldela.
8. Bör finnas i varje estlandssvenskt hem.
9. Smakade den inlagda strömmingen i Estland.
10. Att spotta på golvet är en sådan.
12. På nyponbusken.
13. Religiös invigningsakt.
15. Lövträd.
16. Finns i köket.
19. Kattdjur.
20. Kvinnonamn.
21. Vill kaptenen ha en god.

och många señoritor har löst problemet genom att helt enkelt dra klänningen på den våta bad-dräkten. Ja, alldeles riktigt — det blir en våt fläck där bak, när de sedan har suttit i en buss. Klädseln är annars synnerligen strikt och genomgående vit. För några år sedan blev jag nekad att stiga på en buss, bara för att jag råkade ha kavajen på armen. Det var ganska skralt beställt med portugisiskan på den tiden, så det tog en stund innan jag förstod, att det ansågs synnerligen opassande att åka buss i skjortärmarna. Medelklassen i Brasilien är så gott som obefintlig, och hur de fattiga dock på kvällarna kan stoltsera i vita tropikkostymer har länge varit mig en gåta. Men lösningen är humor i sitt slag. En kostym eller skjorta, som lämnas in till tvätt, kan man i regel inte få tillbaka förrän om 3—4 veckor. Under tiden användes den av tvättmadamens son, man eller älskare, allt efter omständigheterna. Inte att undra på att mannen kan stoltsera i ny kostym varenda kväll.

22. Var ormsökvinnans huvudbonad.
23. Estlandssvensk julmat.
25. Kallades mången flicka på Ormsö.
27. 100 kvadratmeter.
28. Ha revalborna varit med om under kriget.
31. Vår första dryck.
32. På arm och gärdesgård.
34. Kan den vara som hörs dåligt.
35. Är året i januari.
37. På Rågöarna fanns det två sådana.
39. Kan man få till middagen.
40. Bör man när man blir tillfrågad.
41. Lästes vid Svenska gymnasiet i Hapsal.

Lodrätt.

2. Påbud.
3. Färg.
4. Höstblomma.
5. Fosterfördrivning.
6. Näsa.
7. Skev.
9. Ensam.
11. Kniv.
12. Grundlig och genomgripande.
14. Estlandssvensk exportvara.
16. Bereda läder.
17. Säga.
18. Lever av döda djur.
24. Smutsig.
26. Er.
29. Kasta lott.
30. Mången estlandssvensk har haft en sådan i sin plånbok.
33. Gå under vatten.
34. På huvudet.
36. Åskans gud.
38. Har både bordet och havet.

Korsordet kan insändas i urklipp eller avskrift i kuvert märkt "Korsord 4" och skall vara "Kustbons" redaktion till handa senast tre veckor efter numrets distribution. De två först öppnade rätta lösningarna honoreras.

Tittar man uppåt, fångas blicken av ett kors uppe på ett högt berg. Det är en gigantisk Kristus-staty, som är rest på det 700 meter höga Corcovado. Dit upp kommer man med tåg, vilket har kuggjul, som griper in i spår i marken. Det går inte alltför fort, och man har god tid att njuta av djungelns stående och hängande vegetation. Jag kan inte komma ihåg alla data, men själva statyn är 48 meter hög, avståndet mellan fingertopparna 28 meter, huvudet väger 10 ton och fingrarna är 2 meter långa. Det är en i sanning underbar utsikt här uppifrån. Klippan stupar lodrätt ner mot staden, bakom ligger djungeln och bergen "Två bröder" och nedanför sorlar storstaden med sina trafikstråk, rika och fattiga kvarter, badstränder och sin insjö, som man ej får glömma. Och sedan en vit rand av bränningar, Sockertoppen och det ändlösa havet.

Och Corcovado är även det sista som försvinner i diset, när man tar farväl av Rio de Janeiro.

Erik Schmidt.

Lösning till korsord nr 3

T	R	E		I	D	I	S	S	L	A
U	A	E	A	Y						
O	M	U	S	I	K	A	L	I	S	K
P	K	R	T	A						
R	O	M	A	R	E	K	I	N	A	
			E	T	N	A	D			
M	A	T	O	S	O	R	G	E	L	
L	M	A	T	A						
A	L	U	N	E	K	S	T	A	M	
M	Ä	R	L	R						
S	O	M	M	A	R	V	Ä	R	M	E
G	N	O	T	O						
B	E	D	A	R	R	A	I	D	A	

Första pristagare till korsord nr. 3 blev fru Maria Broman, Eknäsvägen 2, Stora Essingen, Stockholm. Andra priset tillföll fru Mary Aman, Slottsgatan 56, Norrköping. De båda vinnarna ha att emotse var sitt bokpris.

Där ligga de gråa byarna

*Där ligga de gråa byarna
under de mörknande skyarna
i höstkvällens djupa frid.
I sakta mak efter vägarna
kommer nu folket från tegarna
från dagens möda och id.*

*De leva i frid med lagarna,
stilla och tysta gå dagarna
fjärran från livsledens stråk.
De tala fritt under skyarna
öppet allt folket i byarna
sitt fäderneärvda språk.*

*I de mörka vinterkvällarna
vid de öppna spiselhällarna
församlas gammal och ung.
Slagan har tystnat på logarna,
det susar dovt ifrån skogarna,
och skymningen sjunker tung.*

Erik P—n.

Rättelser

Folkskollärare Alexander Samberg har anhållit att få följande rättelser och påpekanden införda i Kustbon:

1. I Kustbon nr 5—6 1948 i början av artikeln "Runöminnen" har rättelsen blivit felaktig. Där bör stå: dr Axel Ylander. I själva artikeln skulle ha stått: Övriga bemärkta personer på Runö under den senaste tiden voro kommunalordföranden Isak Melders... (varpå övriga i artikeln nämnda bemärkta personer skulle följt).

2. I Kustbon nr 1 1949 ingår en artikel "Hänt på Runö". Det bör framhållas, att i artikeln skildrade förhållanden sakna all överensstämmelse med verkligheten. Framställningen synes ha kommit till på samma sätt som t. ex. de skämthistorier man berättade om Dagö och dagöborna.

3. I Kustbon 3—4 1949 i artikeln "Estlandssvenskarnas förbindelser med Sverige" står angivet, att Evangeliska fosterlandsstiftelsens lärare första gången kommo över till Svenskestland 1883; skall vara 1873. Ytterligare för tjänar att påpekas, att denna artikel ej är en slutgiltig behandling av ämnet. Personer som t. ex. klockaren Johan Nyman borde ha nämnts. Uppsatsen ville emellertid blott ge en antydning om hur förbindelserna upp tog och upprätthållos.

Föreningen Svenska Odlingens Vänner

har äran inbjuda till

S A M K V Ä M

lördagen den 5 november 1949 kl. 19.30 (precis) i Timmermansgårdens lokaler,
Timmermansgatan 46 (vid Södra stationen).

Programmet omfattar bl. a. tal av lektor VALTER FEVRELL.

Teservering. Pris per person kr. 2:75.

Antalet platser är begränsat.

Anmälan om deltagande sker skriftligen eller per telefon till föreningens expedition, Tunnelgatan 23, Stockholm, tel. 11 35 00 senast fredagen den 4 november.

S T Y R E L S E N

FAMILJENYTT

FÖRLOVADE

GOTTFRID THOMSSON

EDITA KOINBERG

Rikull

Rikull

Norberg den 27 augusti 1949

ANDERS TIMM

ULLA SÖDERLIND

Stockholm den 23/6 1949.

JOHAN FÄLT

KATARINA GRÖNMAN

Stockholm

Gröndal

Midsommarafton 1949

HOLGER JANSSON

ELVINE TIMMERMAN

Stockholm

Lidingö

Mora Midsommarafton 1949

FÖRLOVNING

I Stockholm den 23 juli 1949 mellan *Wilhelm Lipping* och *Hilda Öman* från Ormsö.

I Stockholm den 31 juli 1949 mellan *Rudolf Olljum* och *Irene Dyrberg* från Rikull.

I Stockholm den 2 augusti 1949 mellan *Gunnar Fredrik Nyblom* från Ormsö och *Karin Westmo*.

I Stockholm den 20 augusti 1949 mellan rikssv. *Ragnar Adolf Larsson* och *Linda Krusman* från Nuckö.

LYSNING

I Stockholm den 4 september 1949 mellan ing. *Einar Peedu* från Nuckö och rikssv. *Britta Maria Nygren*.

VIGSEL

I Stockholm den 16 januari 1949 mellan ing. *Paul Berkman* från Nuckö och rikssv. *Inger Blomqvist* från Stockholm.

I Södertälje den 5 mars 1949 mellan rikssv. bagaren *Rune Eriksson* och *Armilde Westerblom* från Nuckö.

I Stockholm den 28 maj 1949 mellan rikssv. *Carl Dahlberg* och *Ellen Treiberg* från Rikull.

I Stockholm den 4 juni 1949 mellan rikssv. *Bengt Richard Eriksson* och *Alice Berkman* från Nuckö.

I Stockholm den 12 juni 1949 mellan rikssv. *Amo Davidson* och *Signe Elsa Hamberg* från Ormsö.

I Stockholm den 18 juni 1949 mellan rikssv. *Gustav Carlström* och *Asta Nelly Saarna* från Hapsal.

I Älvdalen den 23 juni 1949 mellan rikssv. med. kand. *Uno Carlström* från Mjölby och *Ellen Nyman* från Rikull.

På Tynningö den 26 juni 1949 mellan *Lars Alström* och *Hilda Sandell*, båda från Ormsö.

I Stockholm den 28 juni 1947 mellan *Algot Berkman* från Nuckö och rikssv. *Solvig Lööv* från Stockholm.

I Örebro den 10 juli 1949 mellan rikssv. bilmontören *Hans Bjelkengren* och *Alice Westerblom* från Nuckö.

Den 30 juli 1949 mellan rikssvensken *Olof Nilsson* och *Elsa Timmerman* från Nuckö.

I Stockholm den 31 juli 1949 mellan *Lars Benholm* från Ormsö och *Elvira Seman* från Nuckö.

I Göteborg den 8 augusti 1949 mellan rikssv. *Sven Abrahamsson* från Ramsö, Vaxholm, och *Sigrid Tammin*, född *Heldring*, från Reval.

I Stockholm den 3 september 1949 mellan *Arvid R Emmelman* från Nuckö och rikssv. *Ingrid Lundewall*.

I Stockholm den 3 september 1949 mellan sjökaptenen *Alexander Treiberg* från Rikull och *Elfride Alkvist* från Ormsö.

I Lidingö mellan rikssv. *Börje Sylvester Persson* och *Lia Sara Demus* från Reval.

I Lidingö mellan rikssv. *Nils Stig Carlsson* och *Laine Demus* från Reval.

I Norrköping mellan *Erik Gunnar Gustafsson* och *Maria Andersson* från Ormsö.

I Stockholm mellan *Hjalmar Liljebäck* och *Gun Lindblom*, båda från Ormsö.

FÖDDA

En dotter till *Maj-Lis Lagman*, f. *Vesterbom*, och *Alexander Lagman* från Rikull. Södertälje den 4 okt. 1949.

Alla slags matvaror

SÄRSKILT REKOMMENDERAS: estniskt bröd (ljus o. mörkt), ostmassa, sardiner ("sprotten"), saltgurka, äkta "krakowkorv", tjock grädde och sur grädde. — **Billiga ÄPPLEN** och **LINGON**.
I början av okt. inkommer surkål o. pepparanjovis

PRODUKTFÖRENINGEN

KÖTTORGETS SALUHALL (i Gamla Stan)

Stånd 1, 2, 3, 17, 18 och 20

Tel. 10 50 21 och 11 96 39

Bra tillfälle - Engelsk kutter

till salu. 2-mastad, galeasriggad, kravellbyggd, ekspant, bord av oregonpinje. 15 hkr. Skandia nyjusterad tändkabelmotor, 6 knop, 13 ton igjuten barlast. Lastkapacitet 50 ton, nettoregisterton 15,3. Längd 16,2 m., bredd 4,3 m. Säljes till högstbjudande. Lägsta pris 12.000:— kr. Svar till *D. LIDMAN, Grevg. 22², Stockholm*.

Bo Yngve, född den 1 april 1949 i Stockholm, son till Maria Nyblom, f. Hammerman, och Johan Nyblom från Ormsö.

Agneta Elisabet, född den 14 okt. 1949 i Stockholm, dotter till Christine Nyman, född Hjelmqvist, och Manfred Nyman.

Maj Rose-Marie Birgitta, född den 11 sept. 1949 i Stockholm, dotter till Maj Astrid Linnéa Åkerman, född Pettersson, och Hans Åkerman.

DÖDA

Maria Blees, född den 20 sept. 1873 på Nuckö, avled den 22 aug. 1949 i Älmhult.

Anton Blomberg, född den 6 nov. 1897 i Rikull, avled den 15 juni 1949 i Stockholm.

Johannes Broberg, född den 22 mars 1906 på Nuckö, avled den 29 maj 1949 i Norrköping.

Anders Fält, född den 6 febr. 1891 på Ormsö, avled den 2 sept. 1949 i Klintehamn på Gotland.

Alexander Grundsten, född den 14 dec. 1883 på Ormsö, avled den 18 aug. 1949 på Gotland.

Leopold Grönberg, född den 18 september 1874 i Hapsal, avled den 13 aug. 1949 i Stockholm.

Änkefru Gertrud Lindkvist, f. Järnström, f. den 14 januari 1862 på Ormsö, avled den 11 aug. 1949 i Kustbohemmet, Ramsö, Vaxholm.

Gustav Rannus, född den 27 juni 1878 på Ormsö, avled den 9 sept. 1949 i Karl-Gustav.

D:r James Raukas, född den 15 februari 1894 i Reval, avled den 20 aug. 1949 i Stockholm.

Hans Sjöström, född den 18 okt. 1868 på Ormsö, avled den 3 aug. 1949 i Knutby.

Fru Maria Stenholm, född Salin, f. den 3 januari 1908 på Ormsö, avled den 30 juli 1949 i Stockholm.

Anders Söderholm, född den 8 sept. 1865 på Ormsö, avled den 6 aug. 1949 i Stockholm.

Änkefru Maria Wallin, född den 6 februari 1873 på Ormsö, avled den 1 aug. 1949 i Stockholm.

Nikolai Friedrich Wirén, född den 23 dec. 1891 i Pihkva, avled den 17 aug. 1949 i Stockholm.

Min innerligt älskade make,
vår far och broder

AUGUST PIHLBERG

född den 25 mars 1892 i Svensk-
byn, Dagö
död den 3 juli 1949 i Norrköping
Djupt sörjd och saknad och i tack-
samt minne bevarad av

LINDA.

Kaljo-Lennart. Lembit-Edvard.

Lis och Arnold.

Therese och Valentin.

Tamara.

Vad rätt Du tänkt
Vad Du i kärlek vill
Vad skönt Du drömt
Kan ej av tiden härjas
Det är en skörd
Som undan honom bärgas
Ty den hör evighetens rike till

Jordfästningen ägde rum den 10 juli 1949
i Norrköping.

Vår kära mor
Änkefru

GERTRUD LINDKVIST

- f. Järnström -

född på Ormsö den 14 januari 1862
död i Kustbohemmet på Ramsö den
11 augusti 1949

sörjd och saknad, i ljusst och tack-
samt minne bevarad av

BARNEN.

*Barnbarnen. Barnbarnsbarnen.
Syster, Släkt och Vänner.*

Hav tack för allt vad Du oss skänkte och
vad för oss Du varit har,
minst på Dig själv Du städse tänkte, men
om vårt väl Du omsorg bar.
Om också tung vår sorg vi finne, vi tacka
Gud för tid som gått,
och för Ditt ljusa, vackra minne, som vi
av Dig, vår Moder, fått.

Min älskade make,
vår käre far

HANS SJÖSTRÖM

född på Ormsö den 18 okt. 1868
avled lugnt och stilla efter ett långt
lidande, djupt sörjd av maka, barn
och barnbarn.

Knutby den 3 augusti 1949.

MARIA.

Anders och Elsa.

Johan och Gertrud.

Ett strävsamt liv har slocknat ut,
en flitig hand har domnat.
Din långa arbetsdag är slut,
från mödor trött Du somnat,

Min älskade maka,
vår kära mor

KATARINA APPELBLOM

född den 12 april 1884

död i Stockholm den 3 aug. 1949
djupt sörjd och saknad av

MAKE.

Barn, Släkt och många vänner.

Kampen var lång och smärtsamma såren,
hård var Din provning, men vilan är skön.
Slut är Ditt lidande, torkad är tåren,
himmelen giver en sällare lön.

Min innerligt älskade make

ANDERS FÄLT

född den 6 februari 1891

har i dag stilla insomnat, djupt
sörjd och saknad och i tacksamt
och kärleksfullt minne bevarad.
Klintehamn den 2 september 1949.

GERTRUD FÄLT.

Syskon och Syskonbarn.

Jorden oro har och jämmer,
mödor, sorg och strid,
men uti den gyllne staden
mötas vi i frid.

Min älskade make,
vår käre far och morfar

ANTON BLOMBERG

född den 16 november 1897 i Rikull
avled den 15 juni i Stockholm
lämnande oss, släkt och vänner i
djupaste sorg och saknad.

OLGA BLOMBERG.

Dagny och Gösta.

Birger, Yngve och lilla Bo.

Det givs en sorg, där tår ej lindra kan.
Det givs ett domslut: skiljas från varann.
Det givs en tröst: att han har kämpat ut.
Det givs ett hopp: vi möts vid livets slut.

F. d. sjökaptenen

LEOPOLD GRÖNBERG

född i Hapsal den 18 sept. 1874
död i Stockholm den 13 aug. 1949

Sörjd av

MAKA.

Barn, Barnbarn, Släkt och Vänner.

Vår älskade son, vår kära broder
vår oförglömlige

RAGNAR REINHOLD DYRBERG

född den 4 okt. 1932

död i Stockholm den 6 aug. 1949
har lämnat oss, släkt och många
vänner i djupaste sorg.

FAR och MOR.

Syster och Bror.

I vårens väna tid, då blomman mot oss ler,
står döden där beredd att lia henne ner.
Det unga liv vi vårdat i några korta år
har dödens ängel skördat. Till mull det återgår.

Min innerligt älskade dotter

MARIA STENHOLM

- f. Salin -

född på Ormsö den 3 januari 1908
död i Stockholm den 30 juli 1949
djupt sörjd av

MOR.

Syster, Släkt och Vänner.

Minnena sakta susa
nu vid Din tysta grav.
Tack för de minnen ljusa,
tack för den kärlek Du gav.
Det finns en tröst, som ljus i sorgen ger,
att den vi älskat ej lider mer.